

Ilmastotoimien jouduttaminen kiireesti on Suomen etu

18.6.2024

SUOMEN ILMASTOPANEELI

Ilmastopaneeli pitää tärkeänä, että pääministeri Petteri Orpon hallitus on sitoutunut ilmastolain tavoitteisiin. Hiilineutraaliuteen vuoteen 2035 mennessä tähtäävä politiikka tarjoaa Suomelle avaimet vihreään kasvuun, kunhan ennakoitavasta ilmastopolitiikasta pidetään kiinni.

Tilastokeskuksen 30.5. julkaisema vuoden 2023 kasvihuonekaasuinventaarion pikaennakko osoittaa, että Euroopan unionin päästökauppaan kuuluvalla energiasektorilla päästöt laskevat vauhdikkaasti. Maankäyttösektorilla ja liikenteessä tarvitaan kuitenkin määrätietoisia toimia, jotta sovitut tavoitteet saavutetaan. Ilmastolaki ja Suomen EU-velvoitteet vaativat kurssin välitöntä korjaamista. Hallituksella on vielä mahdollisuus päivittää korjaavia toimia kesäkuun loppuun mennessä EU:lle toimitettavaan ilmasto- ja energiasuunnitelmaansa.

Hiilidioksidin pitoisuus maapallon ilmakehässä on ennätyskorkealla, vuosi 2023 oli mittaushistorian kuumin ja äärimmäiset sääolosuhteet koettelevat yhä useammin yhteiskuntia, luontoa ja taloutta ympäri maailmaa. Jatkuvasti etenevällä ilmastonmuutoksella on suoria ja välillisiä vaikutuksia Suomen talouteen ja turvallisuuteen, mikä tulee huomioida päätöksenteossa.

Ilmastopaneeli kehottaa hallitusta kuuntelemaan tieteen viestejä ja ottamaan kustannustehokkaat ilmastotoimet heti käyttöön. Erityisesti maankäyttösektorilla on jätetty toistaiseksi hyödyntämättä lukuisia kustannustehokkaita päästövähennyskeinoja.

JOHDONMUKAINEN ILMASTOPOLITIikka ON VIHREÄN KASVUN JA KILPAILUKYVYN EDELLYTYS

Johdonmukainen ilmastopolitiikka tuo Suomelle valtavat vihreän kasvun mahdollisuudet. Ilmastopolitiikka ei ole vain kustannus, vaan ilmastotavoitteissa pysyminen tuo Suomeen uusia investointeja ja voi vaikuttaa myönteisesti tuottavuuteen ja talouskehitykseen. Elinkeinoelämän

keskusliiton vihreiden investointien dataikkuna kertoo, että puhtaaseen energiaan ja teollisuuteen liittyviä investointihankkeita on suunnitteilla yhteensä 260 miljardin euron arvosta eri puolilla Suomea. Johdonmukainen ilmastopolitiikka on välttämätöntä näiden investointien toteutumiseksi – samaan aikaan se myös auttaa yhteiskunnan eri toimijoita oikeudenmukaisessa siirtymässä.

Yhteiskunnalle tulee kalliiksi, mikäli oikeudellisesti sitovista tavoitteista jäädään jälkeen, toimien käyttöönotossa viivytellään, ilmastonmuutoksen vaikutuksiin ei sopeuduta ennakoivasti, ilmastopolitiikka on tempoilevaa ja valtion tukia osoitetaan ilmastollisesti kestävämpään toimintaan. Suomi ei yksin päästövähennyksillään ilmastonmuutosta ratkaise, mutta tekemällä oman osuutensa EU:n yhteisissä päästövähennyksissä Suomi on kokoaan suurempi vaikuttaja ilmastonmuutoksen hillinnässä ja voi samalla hyötyä viemällä maailmalle entistä vähäpäästöisempiä ratkaisuja ja tuotteita.

Riittämättömän ilmastopolitiikan suoria kustannuksia Suomessa ovat muun muassa tavoitteiden saavuttamiseksi vaadittavien puuttuvien nieluksiköiden tai päästökauppojen hankkiminen muilta EU:n jäsenmailta. Näillä varoilla olisi edullisempaa toteuttaa kustannustehokkaita päästövähennyksiä ja nieluja vahvistavia toimia kotimaassa, jolloin tulot ja toimeleikkaus jäävät Suomeen muiden EU-maiden sijaan. Riittämättömän ilmastopolitiikan välilliset kustannukset voivat nousta paljon suuremmiksi, mikäli luottamus Suomeen vakaana vihreiden investointien maana karisee. Investoijat löytävät sijoituspaikkansa muualta Euroopasta tai maailmalta, sillä vihreä siirtymä ei osoita hiipumisen merkkejä – päinvastoin.

Mitä tehokkaammin ilmastonmuutosta pystytään hillitsemään, sitä vähemmän kansalaisille koituu kustannuksia ilmastonmuutoksen haitallisista vaikutuksista. Euroopan komission varovaisenkin arvion mukaan EU:n bruttokansantuote voi supistua ilmastonmuutoksen vaikutusten seurauksena noin 7 prosenttia vuosisadan loppuun mennessä.

Satsaukset ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumiseen tulevat merkittävästi edullisemmiksi kuin vahinkojen korjaaminen. Lisäksi ne vahvistavat Suomen kokonaisturvallisuutta lieventämällä ilmastonmuutoksen suoria ja epäsuoria riskejä, jotka liittyvät muun muassa elinolosuhteiden heikkenemiseen, kansainvälisten tuotantoketjujen toimivuuteen sekä konflikteihin.

ILMASTOPOLITIIKAN KURSSIN KORJAAMISEN AIKA ON NYT

Hallituksen tähän asti tekemät toimet ja linjaukset ovat riittämättömiä suhteessa oikeudellisesti velvoittaviin tavoitteisiin: ilmastolain mukaiseen hiilineutraaliuteen 2035 sekä EU:ssa yhteisesti sovittuihin velvoitteisiin maankäyttösektorilla. Viimeaikaiset hallituksen päätökset ja linjaukset vaarantavat myös Suomen taakanjakosektorin päästötavoitteiden saavuttamisen. Kaikki tilannetta pikaisesti parantavat toimet auttavat hillitsemään kustannuksia, joita toimeentulosta uhkaa tulla.

Ilmastolain mukaisten suunnitelmien toimeenpano sekä parhailaan valmisteltava ilmastosuunnitelmien päivittäminen ja EU:lle toimitettava yhdenmukainen energia- ja ilmastosuunnitelma tarjoavat keinon päivittää kurssia. Hallituksen tulee ottaa pikaisesti käyttöön kustannustehokkaimmat keinot, joita on tutkimuksessakin tunnistettu paljon. Parhaiden keinojen valitsemiseen hallituksella on runsaasti tietoa käytössään; esimerkiksi Ilmastopaneeli on esittänyt keinoja muistiossaan [Suuntaviivoja Suomen ilmastotoimien tehostamiseen \(2023\)](#).

Maankäyttösektorin kustannustehokkaimmat toimet otettava heti käyttöön

On tärkeää luoda maa- ja metsätaloudesta elinkeinonsa saaville selkeä näkymä ilmastokestävästä tavasta tuottaa yhteistä hyvää jatkossakin. Päätöksiä toimien suhteen tarvitaan nyt, sillä

kustannustehokkaimpienkin keinojen, kuten heikkotuottoisten turvepeltojen vettäminen, toteuttaminen vie aikansa.

Maankäyttösektorilla on merkittäviä mahdollisuuksia kustannustehokkaisiin toimiin, joilla vähennetään päästöjä ja vahvistetaan nielua sekä saavutetaan yhteishyötyjä luontokadon torjunnan, vesistökuormituksen vähentämisen ja kansanterveyden edistämisen kannalta. Käytännössä välittömästi toteuttamiskelpoisimmat toimet maankäyttösektorin netto-nielun vahvistamiseksi ovat maaperäpäästöjen vähentäminen, metsäkadon minimoiminen ja metsän kasvun voimistaminen.

Maataloudessa on mahdollista tuottaa päästövähennyksiä turvepelloilta eri keinoin 20–30 euron hinnalla vähennettyä hiilidioksidiekvivalenttonnia kohden, joissain tapauksissa jopa edullisemmin. Kustannuksia ei ole syytä kaataa viljelijöiden maksettavaksi vaan yhteiskunnan kannattaa investoida näihin kustannustehokkaisiin, kotimaisiin päästövähennystoimiin. Taulukossa 1 esitetään esimerkkejä kustannustehokkaista päästövähennystoimista turvemaapelloilla. Maankäyttösektorilla on toki muitakin päästövähennyskeinoja, mutta turvemaapelot on valittu esimerkiksi, koska niillä päästövähennyksiä on saatavissa paljon ja edullisesti.

Taulukko 1. Esimerkkejä kustannustehokkaista toimista turvemaapelloilla maankäyttösektorin päästöjen vähentämiseksi. ¹

Toimenpide ja vaikutus	Kustannusarvio / tonnia hiilidioksidiekvivalenttia
Turvepeltojen ilmastokosteikot pysäyttävät turpeen hajoamisen.	10–60 €/t CO ₂ -ekv.
Säätösalaajituksella viljellään korkeammalla vedenpinnalla kuin aiemmin, jolloin maaperän päästöt pienenevät.	20–30 €/t CO ₂ -ekv.
Turvepeltojen metsitys tai siirtyminen viljasta esimerkiksi nurmeen vähentää maaperän käsittelytarvetta ja siten päästöjä.	40–100 €/t CO ₂ -ekv.

Metsätaloudessa hiilivaraston kasvua edistävästä toimista kangasmaiden typpilannoitus, kiertoajan pidennys, turvemaiden tuhkalannoitus ja jatkuvapeitteinen metsänkasvatus siihen soveltuvilla kasvupaikoilla ovat maanomistajalle taloudellisesti kannattavia ja heti toteutettavissa olevia toimia.

Suomessa vuosittainen hakkuutaso on merkittävin netto-nieluun vaikuttava asia. Hakkuut ovat viime aikoina kasvaneet puuntuotannollisen kestävyuden tason yli monin paikoin Etelä- ja Keski-Suomessa.

¹ Miettinen, A., Aakkula, J., Koikkalainen, K., Lehtonen, H., Luostarinen, S., Myllykangas, J-P., Sairanen, A. & Silfver, T. 2022. Hiilineutraali Suomi 2035. Maatalouden lisätoimenpiteiden ja ruokavaliomuutoksen päästövähennysvaikutukset. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 73/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 69 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-500-2>; Purola, T. & Lehtonen, H. 2022. Farm-Level Effects of Emissions Tax and Adjustable Drainage on Peatlands. Environmental Management 69: 154–168. <https://doi.org/10.1007/s00267-021-01543-1>

Kymmenessä maakunnassa tilanne on jatkunut usean vuoden ajan. Kehitys ei ole puunkorjumahdollisuuksien eikä ympäristötavoitteiden näkökulmasta kestävää.

Suomen on pystyttävä luomaan näkymä kotimaisen puun käytön vähentämiselle samalla, kun sen arvonnisää kasvatetaan. Puun polttamisesta on siirryttävä kiireesti polttoon perustumattomiin ratkaisuihin ja nostettava energia- ja materiaalitehokkuutta yhteiskunnan kaikilla tasoilla. Tämä mahdollistaa myös jatkossa biomassaan pohjautuvan taloudellisen arvon tuottamisen Suomessa samalla, kun turvataan ilmastotavoitteiden saavuttaminen.

Päästökauppa on ollut keskeinen ajuri Suomen päästöjen laskulle, ja se auttaa Suomea jatkossakin. Hiilen hinnoittelun tai muiden toimivien ohjaukeinojen kansallinen laajentaminen maankäyttöön, metsiin tai maatalouteen olisi perusteltua.

Liikenteen päästövähennysten jatkuminen turvattava

Suomen tavoite on puolittaa liikenteen päästöt vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta. Hallituksen viimeaikaiset linjaukset uhkaavat kuitenkin hidastaa liikenteen päästövähennyksiä merkittävästi ja samalla Suomen taakanjakosektorin velvoitteiden täyttäminen vaarantuu, sillä liikenne aiheuttaa yksin noin 35 prosenttia taakanjakosektorin päästöistä.

Tilastokeskuksen pikaennakkotietojen mukaan Suomi olisi alittanut taakanjakosektorin päästökiintiönsä kolmatta vuotta peräkkäin. Tämä luo kuitenkin petollisen turvallisuuden tunteen tulevien vuosien tavoitteiden saavuttamisesta, sillä erityisesti hallituksen linjaukset jakeluelvoitteen alentamisesta vuosina 2024–2027 ja jakelijoiden seuraamusmaksujen alentamisesta uhkaavat koko taakanjakosektorin päästötavoitteiden saavuttamista tällä vuosikymmenellä. Samalla hidastetaan tieliikenteen sähköistymistä pitämällä bensiinin ja dieselin pumppuhinta alhaalla, mikä antaa myös kuluttajille ja toiminnanharjoittajille väärän viestin bensiini- ja dieselajoneuvojen hintakilpailukyvystä.

Jakeluelvoitteen aiempi ja tasaisempi nostaminen sekä polttoaineiden tasaisempi hintakehitys auttaisivat kaikkia osapuolia sopeutumaan tilanteeseen paremmin, kun toimintaympäristön muutokset ovat johdonmukaisia ja ennakoitavia. Liikenteen sähköistyminen etenee nopeammin, kun kuluttajilla on mahdollisuus nähdä sähköajoneuvojen elinkaarikustannusten edullisuus selvemmin ostopäätöstä tehdessä. Liikenteen nopeampi sähköistyminen on myös polttomottoriautoilijoiden etu: mitä enemmän sähköä käytetään ajoneuvoissa, sitä pienempi on paine sekoittaa vähäpäästöistä ja kallista bio- tai sähköpolttoainetta jaettavaan polttoaineeseen.

Polttoaineen hinnannousun vaikutuksia voidaan lieventää suuntaamalla haavoittuville ryhmille tukia fossiilisista polttoaineista irtautumiseen niin, että päästövähennyksiin ohjaava vaikutus säilyy. Ensisijainen keino liikenneköyhyden estämiseksi tulee olla joukkoliikenteen palvelutason merkittävä parantaminen.

Liikenteen sähköistyminen parantaa Suomen vaihtotasetta ja omavaraisuutta pitkällä aikavälillä tuontipolttoaineiden käytön vähentymisen myötä. Sähköistyminen mahdollistaa uudenlaisen osaamisen ja vientipotentiaalin kasvattamisen. Myös kansallinen, laajuudeltaan merkittävä jakeluelvoite ylläpitää suomalaisten yritysten valmiutta kehittää uusiutuvia ja synteettisiä polttoaineita, joiden markkinat tulevat kasvamaan voimakkaasti vesi- ja lentoliikenteen siirtyessä pois fossiilisten polttoaineiden käytöstä. Kotimaisiin sivuvirtoihin perustuvan biokaasun käytön edistäminen polttoaineena työkoneissa ja liikenteessä vähentäisi niin ikään riippuvuutta tuontipolttoaineista.